

ردیف
دوره‌ی ابتدایی سنتور
استاد فرامرز پایور

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران ۱۳۹۱

www.ketab.ir

فهرست نویسی پیش از انتشار

پایور، فرامرز ۱۳۱۱-۱۳۸۸
ردیف دوره‌ی ابتدایی سنتور / فرامرز پایور. - تهران: مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور
۱۳۷۴.

یارتسیون (۱۲۳ ص.)

چاپ دوازدهم: ۱۳۹۱

شابم ۳-۲۵-۴-۸۰۴۶۰۴-۰۰-۹۷۹ ISBN 979-0-802604-35-3

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. سنتور - آموزش. ۲. سنتور - یارتسیون. الف. عنوان

۷۸۹/۷۴ M ۱۴۲

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوق، شماره ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

ردیف دوره‌ی ابتدایی سفتور

استاد فراسرز پایور

خط نَت و نستعلیق	مجیدی فاطمیان
طرح روی جلد	سارا موسوی
چاپ دوازدهم	۱۳۹۱
تعداد	۵۰۰۰ جلد
لیتوگرافی	پازان
چاپ و صحافی	پژمان

حق چاپ محفوظ است

ISMN 979-0-802604-35-3

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۰۴-۳۵-۳

توضیحات

۱. در نُت نویسی سنتور معمولاً کشش های چنگ، دولاچنگ، سه لاچنگ... به صورت مضراب تک نواخته شده و کشش های چنگ نقطه دار، سیاه، سیاه نقطه دار، سفید... با مضراب ریز اجرا می شوند و اغلب قبل از مضراب ریز (در قسمت های غیر ضربی) یک مضراب تک با دست راست نواخته شده و سپس ریز داده می شود مگر آن که در رو و یا زیر نُت کشش دار علامت (ب) باشد که در آن صورت ریز بدون تک مضرابِ اوّل نواخته می شود.

۲. خطوط اتصال که روی دو نُت چنگ و دولاچنگ قرار دارند اگر روی نُت دوّم علامت مضراب دست چپ باشد این نُت را (که با مضراب چپ است) باید قدری کم صداتر اجرا نمود و به هیچ وجه ریز داده نمی شود (نمونه در صفحه ۱۴ سطرهای ۱۱ و ۱۲ و اواخر سطر) در بعضی موارد هم خطوط اتصال روی چند نُت برای تعیین بخش های شعری است که قاعده فوق شامل آن ها نمی شود.

۳. علامت (و) برای مکث و یا سکون است که مقدار آن بر حسب احساس نوازنده می باشد و در قطعات ضربی از کشش نُت ماقبلش کم می شود.

۴. هرآینه علامت 8... (II) در زیر نُت ها قرار گیرد به معنای آن است که جمله مورد نظر در اجرای بار دوّم در یک اکتاو بم تر و نیز اگر این علامت در بالای نُت ها قرار داده شود یک اکتاو بالاتر اجرا می گردد (نمونه در صفحه ۲۱ سطر آخر و صفحه ۲۵ سطر ۷).

۵. علامت $\frac{2}{9}$ روی تنهای (فا) به منظور اجرای ریز با دست راست روی سیم های خرک نهم و با دست چپ روی سیم های خرک دوّم است.

۶. برای آن که قطعات کتاب دستور سنتور مجدداً یادآوری شده و به کار گرفته شوند، بعضی از آن ها (بخصوص چهارمضراب ها) در این کتاب آمده اند. باتوجه به اینکه در این مرحله می توان آن ها را سریع تر اجرا نمود. بعد از سه گاه باز یک سری چهارمضراب های جدید به جای آن هایی که از کتاب دستور سنتور گرفته شده تهیه و نوشته شده اند که برای هنرجویان باتوجه به کسب قدرت بیش تر در نوازندگی در این مرحله قابل اجرا هستند.

۷. قطعات گزالی و حربی می بایستی به ابتکار هنرآموز و با در نظر گرفتن توانایی هنرجو با

مضرب‌های زینتی از قبیل سرمضراب، تکیه، جفت و دُزآب تدریس شوند ضمناً در قطعه زنگ شتر چون نُت (می) در پوزیسیون اول سنتور «بکار» کوک می‌شود لذا برای مضراب جفت (می‌کُرن) باید از پوزیسیون‌های دوّم و سوّم استفاده شود همچنین در قطعه حربی لازم است به یک پرده بالاتر نیز انتقال داده شود.

۸. دولاچنگ‌های نقطه‌دار که اغلب به صورت جفت نوشته شده‌اند صرفاً به خاطر سنگین‌تر اجرا کردن آن‌هاست و به هیچ وجه با ریز اجرا نمی‌شوند (نمونه در صفحه ۳۶ سطر ۸).

۹. در مواقعی که تکیه نُت‌های سُل یا فای سیم‌های سفید (پوزیسیون دوّم) با علامت (b) نشان داده شده‌اند لازم است آن‌ها را با نُت لای پشت خرک (پوزیسیون سوّم) که پمُل کوک شده است اجرا نماییم. (نمونه صفحه ۲۰ اوایل سطر ۹).

۱۰. در مواردی که علامت‌های (v) و (y) (که در پراتنز آمده‌اند) به اختیار نوازنده است که چنانچه توانایی یا تمایل داشته باشد، می‌تواند از مضراب راست و از خرک دوّم استفاده نماید. (نمونه صفحه ۳۸ سطر ۱۰ و صفحه ۷۹ سطر ۱۰ میزان ۴).

۱۱. علامت (m) نشان‌دهنده سکوت یک میزان است، به هر ضربی که آن قطعه دارد.

۱۲. شیوه اجرای نُت‌های زینتی که با خط اتصال به نُت ریز وصل شده‌اند آن است که، نُت زینت را با مضراب راست به سرعت به نُت ریز بعد از خود وصل نماییم. طبیعی است که نُت ریز با مضراب چپ شروع خواهد شد (بدون تک اول) (نمونه در صفحه ۲۴ اول سطر ۸).

۱۳. در قسمت شور و متعلقات آن (ابوعطا، بیات ترک، اشاری و دشتی) معمولاً در سنتور خرک هفتم سیم‌های زرد (ر) کُرن کوک می‌شود که با علامت عرضی مشخص می‌گردد. اما در مواقعی که قطعه از ابتدا احتیاج به «رکُرن» داشته باشد در سلاح کلید علامت (رکُرن) نشان داده شده منتها برای به هم نخوردن توالی علامت‌های تغییردهنده طبق معمول علامت (ر) کُرن روی خط چهارم حاصل (که برابر با پوزیسیون دوّم سنتور است) قرار داده شده و این عمل نایستی حمل بر این شود که خرک هفتم سیم‌های سفید باید (رکُرن) کوک شوند زیرا در قطعات مذکور عملاً تمام نُت‌های (رکُرن) در پوزیسیون اول یعنی سیم‌های زرد نوشته شده‌اند (نمونه صفحه ۱۸ سطر ۴ شهنواز).

۱۴. علامت / مخصوص تکرار جمع نُت‌های به هم چسبیده‌ای است که قبل از این علامت قرار دارد. (نمونه صفحه ۳۰ آخر سطر ۱۰ و ۱۲).

۱۵. در صفحه ۱۵ سطر ۹ بعد از میزان دوّم یک میزان اضافی داخل گیومه آمده که صرفاً طرز اجرای نُت سیاه تریل‌دار را توضیح می‌دهد و نمی‌بایستی جزئی از میزان‌های چهارمضراب محسوب گردد.

۱۶. به ندرت نُتی با کشش ریز به نُت بعد از خود که معمولاً چنگ است تا خط اتصال متصل شده است و روی نُت چنگ آکسان (>) گذارده شده در این جا منظور از آکسان آن است که نُت چنگ مذکور یک بخش شعری را به خود اختصاص بدهد. (نمونه در صفحه ۳۰ اواخر سطر ۴).

۱۷. چنانچه هنرآموزان در حین تدریس متوجه شدند که اجرای بعضی از قسمت‌ها هنوز در حدود

قدرت بعضی از هنرجویان نیست مختارند که برحسب استعداد و توانایی شاگرد قطعات را مقدم و مؤخر نمایند. ۱۸. به‌طور کلی اغلب توضیحات فوق و سایر علامات موسیقی مورد استفاده در این کتاب، در کتاب‌های تنوری موسیقی و همچنین کتاب‌های مخصوص سنتور (به‌ویژه ردیف چپ‌کوک) نیز ذکر شده‌اند و چون کتاب حاضر بایستی تحت نظر مستقیم هنرآموزان که به نکات فوق کاملاً آشنایی دارند تدریس شود طبیعتاً هنرآموزان مطالب را به‌طور وضوح برای هنرجویان شرح خواهند داد که در این‌جا صرفاً به‌خاطر یادآوری تذکر داده شده‌اند. ضمناً اشاره به این نکته لازم است که طرز نت‌نویسی این کتاب بخصوص در قسمت‌های اول به‌خاطر تفهیم بیش‌تر و سهولت نت‌خوانی برای نوازندگان مبتدی با نت‌نویسی کتاب‌های دیگر مخصوص سنتور مختصر اختلافاتی دارد.

۱۹. ناگفته نماند که نشر کتاب حاضر به‌منظور برداشت کلی هنرجویان از موسیقی ایرانی و آشنایی مختصر با مضارب‌های ساده و همچنین ترغیب نوازندگان این ساز به ادامه کار است و تأکید می‌شود که جهت فراگیری مبانی موسیقی ایرانی، مضارب‌های اصیل و خاص سنتور آموزش ردیف‌های استاد ابوالحسن صبا اجتناب‌ناپذیر است.

۲۰. اشعار گوشه‌ها از کتاب فروغی بسطامی انتخاب شده‌اند به‌استثناء اشعار گبری که از باباطاهر و

سعدی هستند.

۲۱. شونی همان خسرو شیرین است و شعر آن از قدماست.

۲۲. کوک سنتور برای اجرای این دوره عیناً مانند کوک سنتور در ردیف‌های استاد صباست به‌استثناء

کوک شور که همانند متعلقات شور کوک می‌شود (یعنی زرد کُش و زرد سفید پکار) همچنین در همایون و اصفهان می‌زرد پکار کوک می‌شود.

۲۳. قطعات گرایلی، گرایلی شستی، زنگ شتر، جغتایی، حربی و یک‌چوبه از آهنگ‌های ردیف

موسیقی ملی ایران هستند.

۲۴. مقدمه رنگ ابوعطا و همایون از آهنگ‌های قدیمی هستند.

۲۵. علامت (۵) یک‌نوع مالش است به‌طرف پرده‌ی بالاتر.

فرامرزی پایور

فهرست

دستگاه شور

۱۳		مقدمه
۱۴		درآمد اول
۱۴		درآمد دوم
۱۵		چهار مضرب
۱۷		درآمد سوم
۱۸		شهناز
۱۸		چهار مضرب شهناز
۱۹		قرچه
۲۰		رضوی
۲۱		حسینی
۲۱		چهار مضرب حسینی
۲۳		گرایلی
۲۳		گرایلی شستی

آواز ابوعطا

۲۵		مقدمه
۲۶		درآمد اول
۲۶		سه مضرب
۲۷		درآمد دوم
۲۸		حجاز
۲۸		چهار مضرب حجاز
۳۰		گبری
۳۱		شونی (خسروشیرین)
۳۱		چهار باره یا چهار باغ (ضربی)
۳۲		رنگ

آواز بیات تُرک

۳۳	مقدمه
۳۳	درآمد اول
۳۵	چهارمضرب
۳۵	درآمد دوم (داد)
۳۵	حزین
۳۶	فیلی
۳۶	شکسته
۳۷	چهارمضرب شکسته
۳۹	روح‌الارواح
۴۰	شهابی
۴۰	رنگ

آواز افشاری

۴۱	مقدمه
۴۲	درآمد اول
۴۳	چهارمضرب
۴۵	درآمد دوم (کرشمه)
۴۶	جامه‌ذران
۴۶	حزین
۴۷	چهارمضرب
۴۸	عراق
۴۹	زُهاب
۵۰	رنگ

آواز دشتی

۵۱	مقدمه
۵۱	درآمد اول
۵۲	درآمد دوم
۵۳	چهارمضرب
۵۳	بیات راجع
۵۴	عُشاق
۵۵	چهارمضرب عُشاق
۵۷	سازنج

۵۸	رنگ
----	-----

دستگاه سه‌گانه

۵۹	مقدمه
۶۰	درآمد اول
۶۰	درآمد دوم
۶۱	چهارمضرب
۶۱	زابل
۶۲	چهارمضرب زابل
۶۳	مخالف
۶۴	سه‌مضرب مخالف
۶۷	مغلوب و فرود
۶۸	مویه
۶۹	جفتائی
۷۰	رنگ

۷۳	چهارمضرب ابوعطا
۷۴	چهارمضرب بیات ترک
۷۷	چهارمضرب دشتی
۷۹	چهارمضرب سه‌گانه

دستگاه همایون

۸۱	مقدمه
۸۱	درآمد اول
۸۲	چهارمضرب
۸۵	درآمد دوم
۸۶	زنگ شتر
۸۷	چکاوک و شوشتی
۸۹	بیداد
۸۹	چهارمضرب بیداد
۹۰	رنگ

آواز بیات اصفهان

۹۲	مقدمه
----	-------

۹۳	درآمد
۹۴	چهارمضرب
۹۶	بیات شیراز
۹۷	بیات راجع
۹۷	چهارمضرب بیات راجع
۹۸	عُشاق
۱۰۰	رنگ

دستگاه چهارگاه

۱۰۱	مقدمه
۱۰۱	درآمد اول
۱۰۲	چهارمضرب
۱۰۳	درآمد دوم
۱۰۴	زایل
۱۰۵	چهارمضرب زایل
۱۰۶	مخالف
۱۰۸	چهارمضرب مخالف
۱۰۸	مفلوب و حصار
۱۰۹	چهارمضرب و مویه
۱۱۰	منصوری
۱۱۱	رنگ

دستگاه ماهور

۱۱۲	مقدمه
۱۱۳	درآمد
۱۱۴	چهارمضرب
۱۱۶	گشایش و داد
۱۱۷	شکسته و عراق
۱۱۹	دلکش
۱۲۰	چهارمضرب دلکش و فرود
۱۲۱	حربی
۱۲۲	یک چوبه